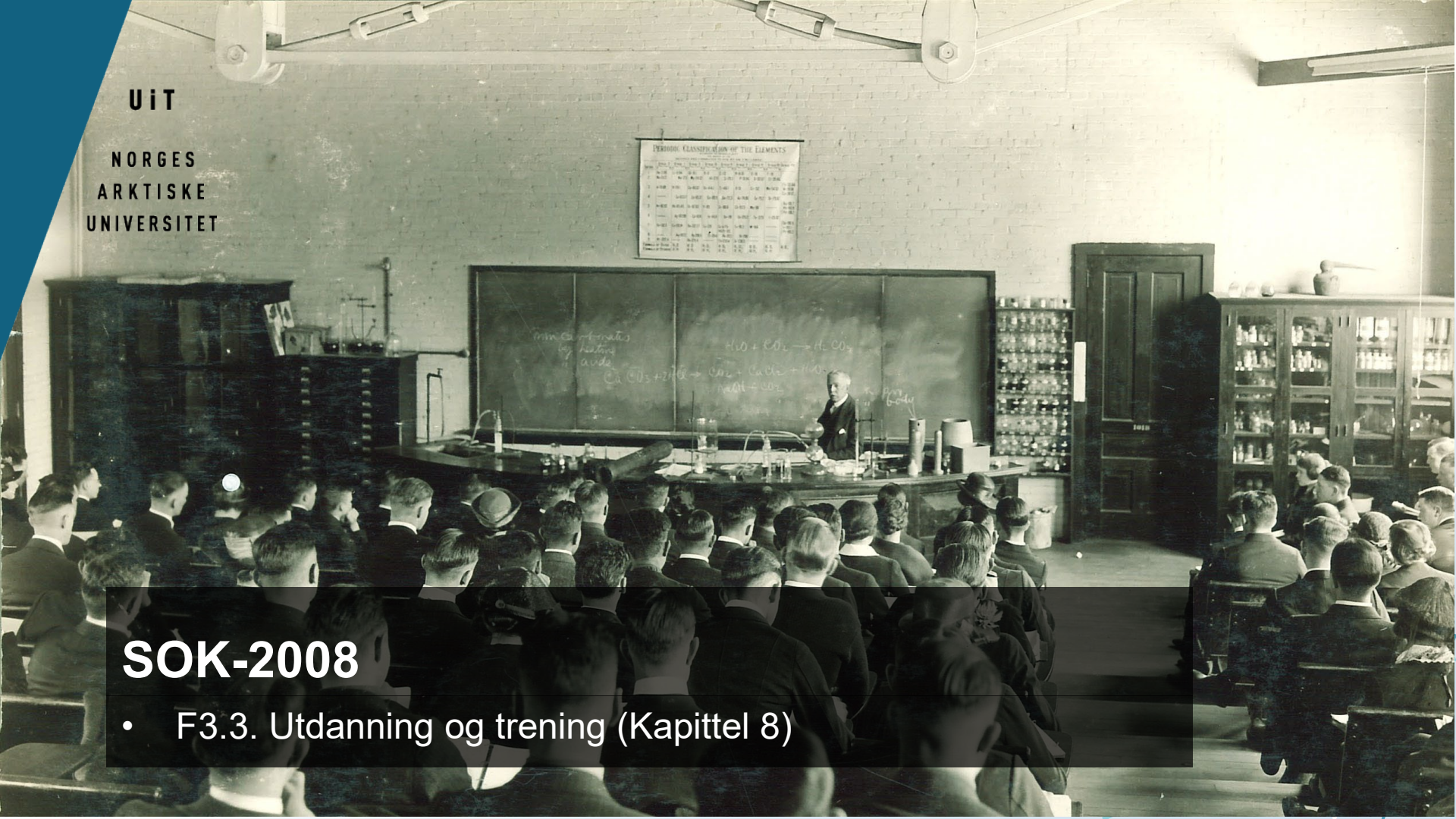

UiT

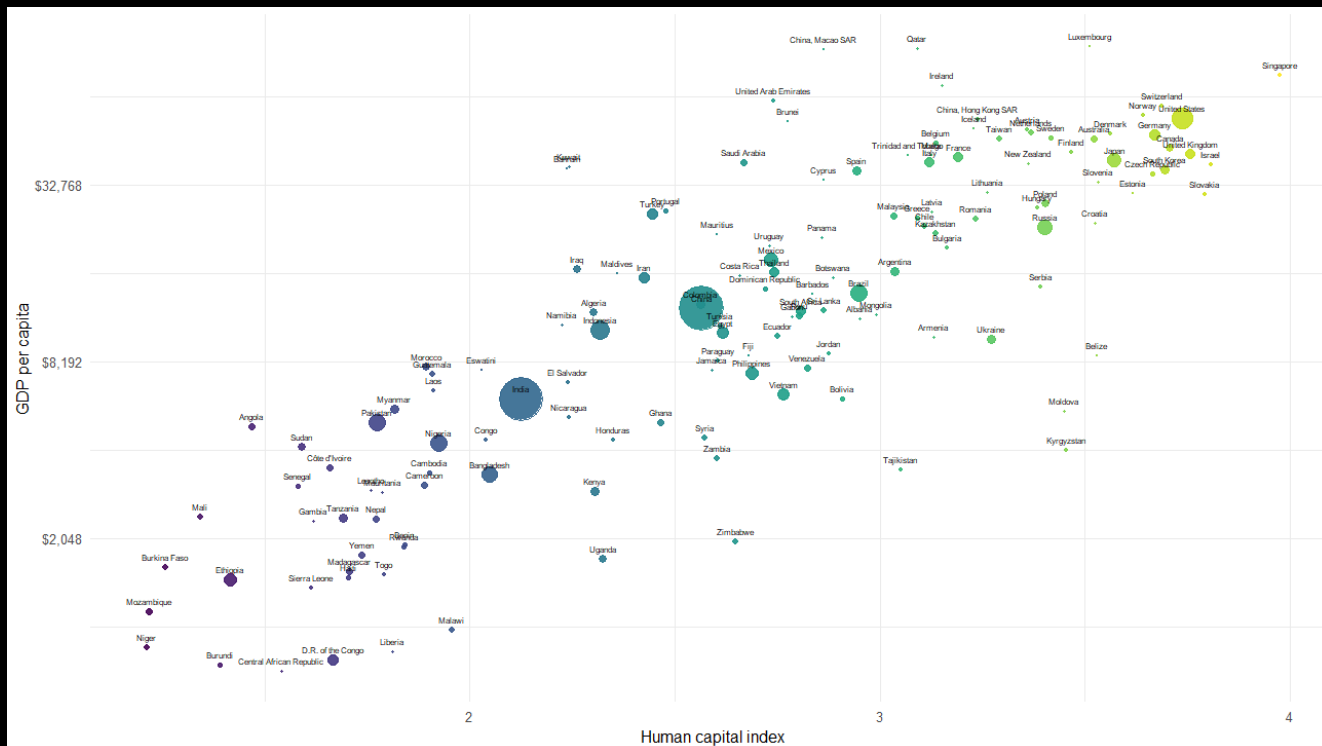
NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

SOK-2008

- F3.3. Utdanning og trening (Kapittel 8)

Hvorfor skal vi bry oss om utdanning?

Humankapital → Tett knyttet til økonomisk vekst og andre mål på velferd

Hvorfor skal vi bry oss om utdanning?

Helse (individ og barn)

Produktivitet

Kriminalitet

Humankapital → Tett knyttet til økonomisk vekst og andre mål på velferd

Utdanning fra et samfunnsøkonomisk perspektiv

Valg å ta utdanning

=

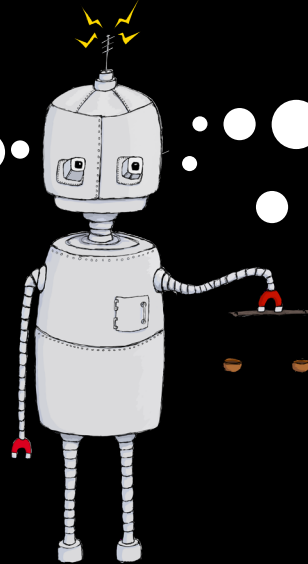
Investering i humankapital

Forventet gevinst:

Om jeg utdanner meg
blir jeg mer produktiv.

Høyere lønn!!

Enklere å finne jobb!

Direkte kostnader:

Jeg må betale
skoleavgifter,
kursmateriale osv.

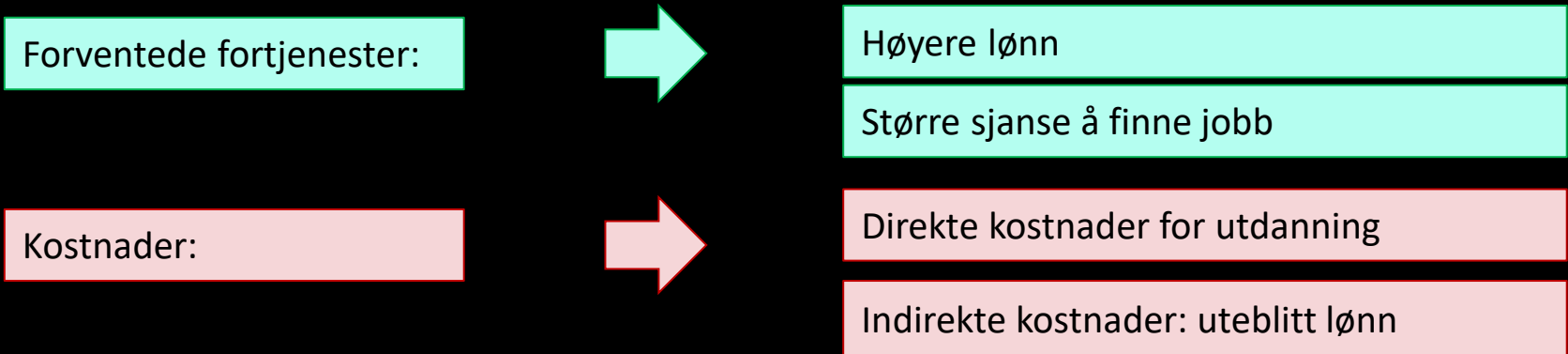
Indirekte kostnader:

Da jeg utdanner meg
kan jeg ikke jobbe like
mye → redusert lønn!

Utdanning fra et samfunnsøkonomisk perspektiv

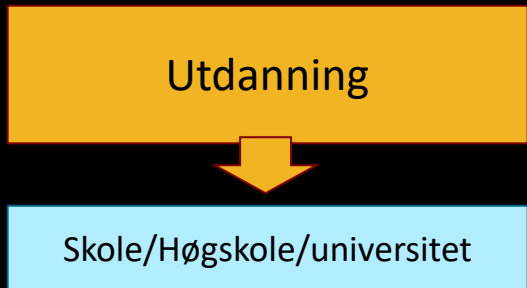
Grunnleggende antakelser i humankapitalmodellen

1. Utdanning gir høyere produktivitet → Høyere produktivitet gir høyere lønn
2. Individets investeringer i humankapital er kun basert på økonomiske betraktninger (forventede monetære fortjenester og kostnader)

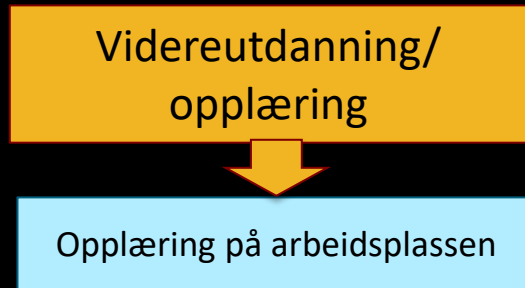

Sammenligning av nåverdi av forventede kostnader og fortjenester

To typer av investeringer i humankapital

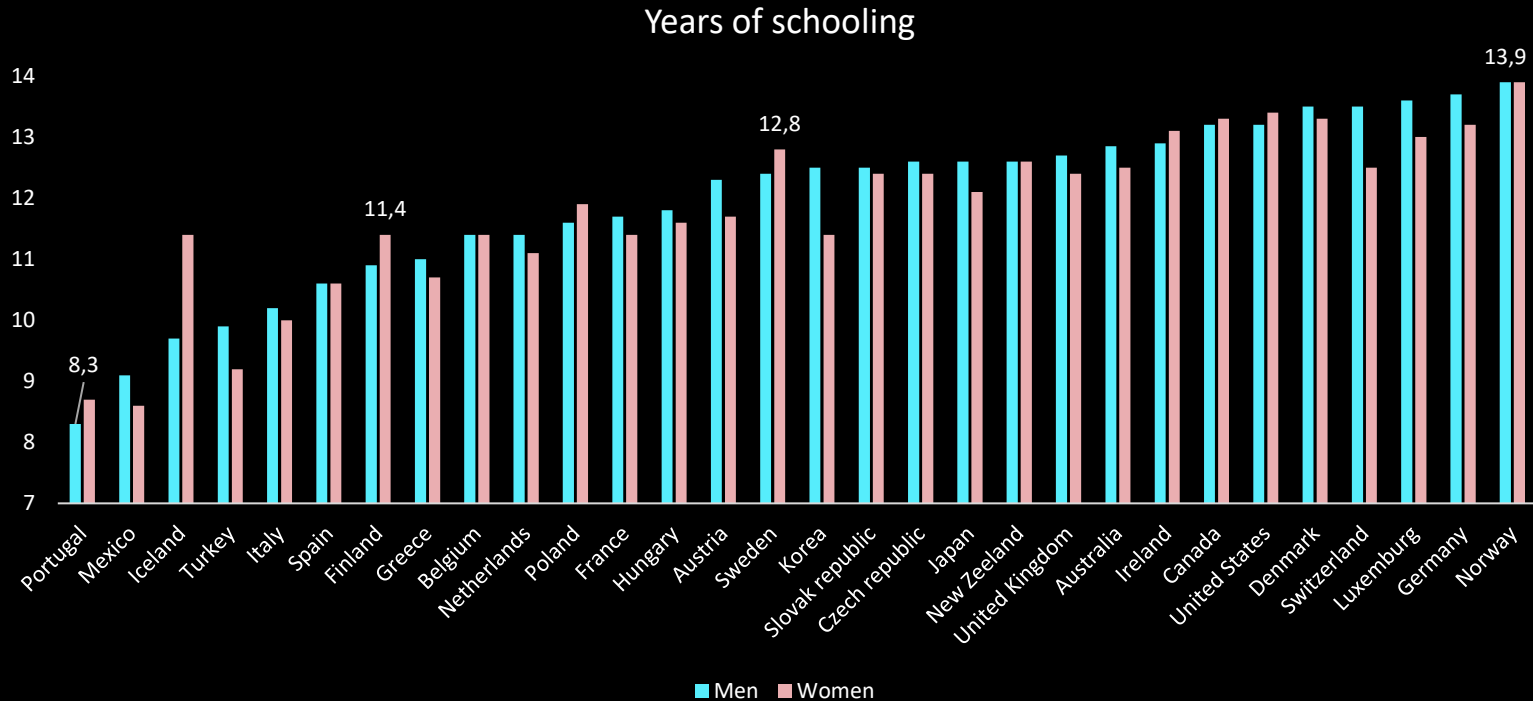

Ofte før individet starter på jobb

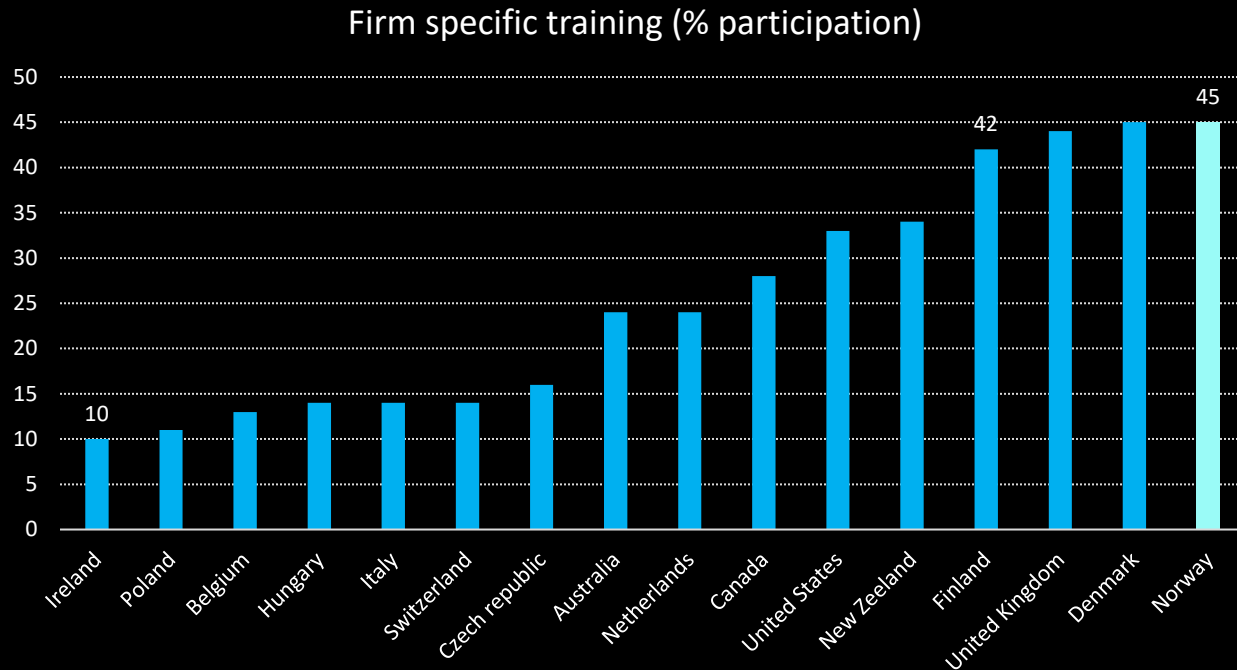

Ofte etter det at individet har startet på jobb

Stor variasjon i mengde utdanning mellom ulike land

Stor variasjon i mengde utdanning mellom ulike land

Generell utdanning:

Investeringer i humankapital under fullkommen konkurranse

Antakelser:

- Utdanning øker produktivitet
- Fullstendig informasjon om produktivitet blant arbeidere og arbeidsgivere
- Ingen markedsmakt blant arbeidsgivere eller arbeidstakere

Generell utdanning:

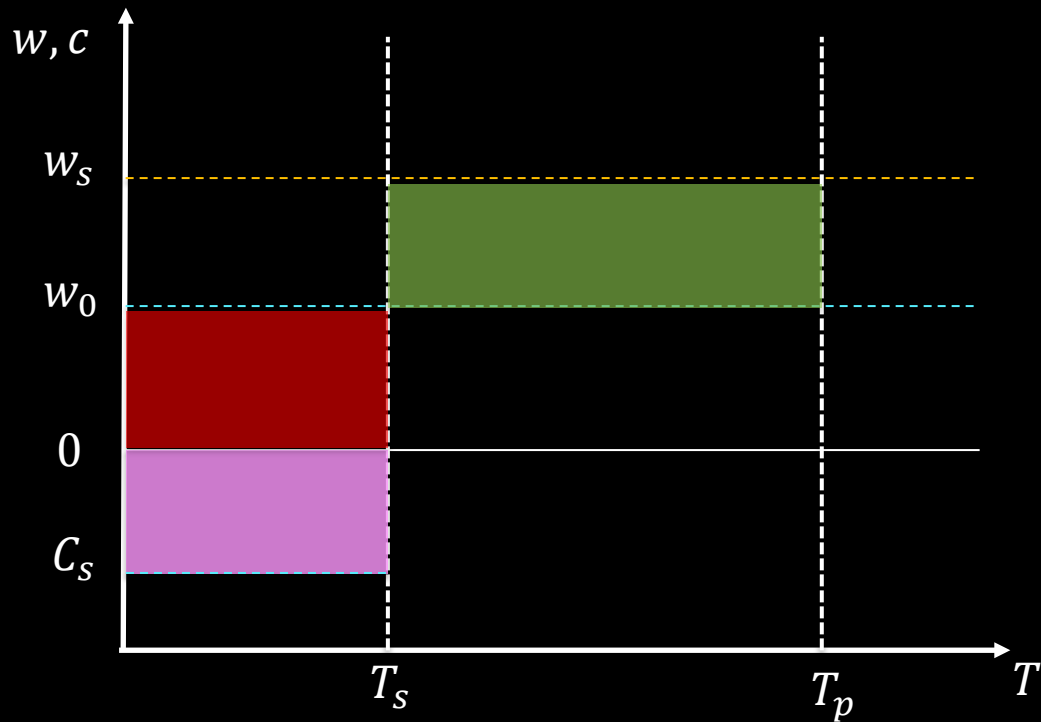
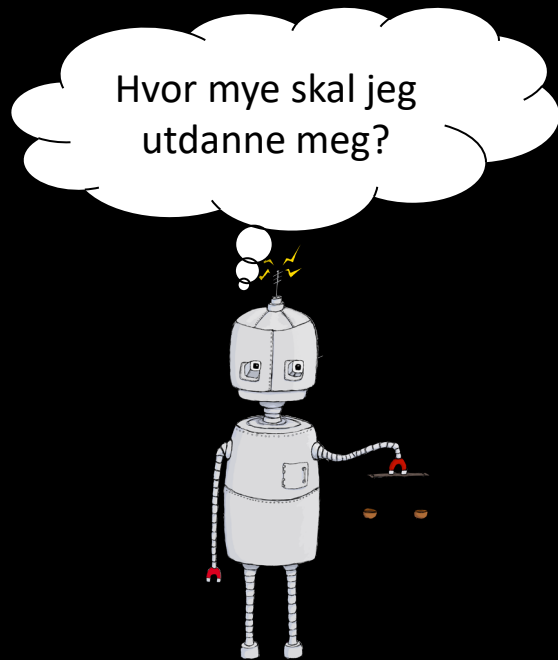
Investeringer i humankapital under fullkommen konkurranse

- Definisjoner:

- Lønn uten utdanning: w_0
- Lønn med utdanning: w_s
- Direkte kostnad for utdanning: C_s
- Indirekte kostnad for utdanning: w_0
- Tidsperiode i utdanning: s
- Tidspunkt da individet slutter å jobbe: T

Generell utdanning:

Investeringer i humankapital under fullkommen konkurranse

Generell utdanning:

Investeringer i humankapital under fullkommen konkurranse

FAKTORER SOM PÅVIRKER AVKASTNING PÅ UTDANNING

Hvor mange år individet kan jobbe etter utdanningen

Hvilken lønn individet kan forvente sig etter utdanningen

Hvilken lønn individet får hvis det ikke har utdanning

Kostnader for utdanning

Hvor lett det er for individet å bli mer produktiv /Hvor evnerik individet er

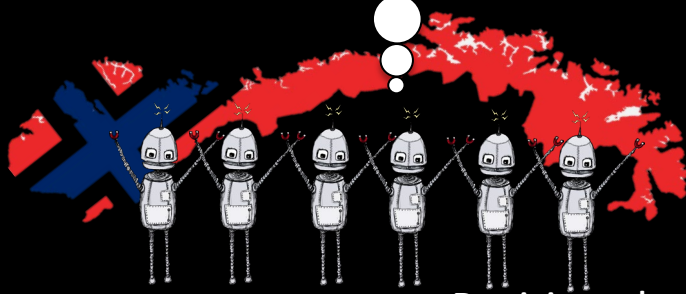

Hva individet har for motivasjon og drivkraft

Utfordringer og problemer

PROBLEMER **UTENFOR** ARBEIDSMARKEDET:

Om du utdanner deg får vi mer skatt, mindre kostnader for arbeidsledighet, og så kan du hjelpe andre!

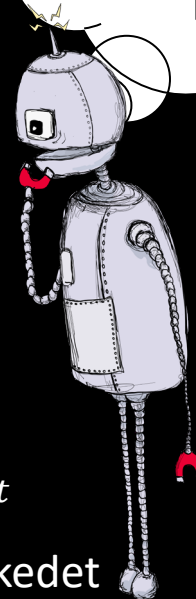

$$MU_{social} > MU_{privat}$$

Positive eksterne virkninger i markedet

→ På et fritt marked vil private investeringer i utdanning være for lave.

Om jeg utdanner meg må jeg først avstå lønn og betale.
Når jeg er klar er det enklere å finne jobb og så får jeg litt høyere lønn.

Utfordringer og problemer

PROBLEMER **UTENFOR** ARBEIDSMARKEDET:

Kredittmarkedet er ikke perfekt

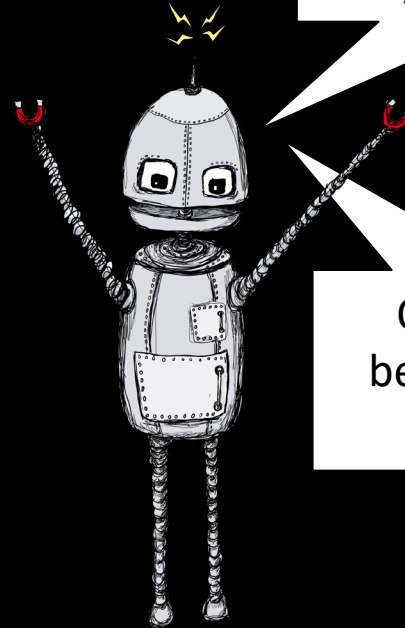

Utdanning

Ingen sikkerhet for lån

Usikker avkastning

→ Svært vanskelig å få lån til
utdanning av private banker

Jeg lover at jeg vil
tjene masse penger
om jeg får utdanning!

Om jeg ikke kan
betale tilbake så....
Ehem..

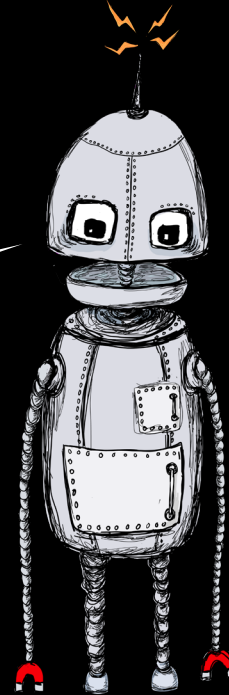
Utfordringer og problemer

PROBLEMER **UTENFOR** ARBEIDSMARKEDET:

$$MU_{social} > MU_{privat}$$

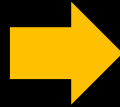
Kredittmarkedet er ikke perfekt

Selv om arbeidsmarkedet er «perfekt»,
vil investeringer i humankapital
sannsynligvis være for lave på et fritt
marked

Videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen

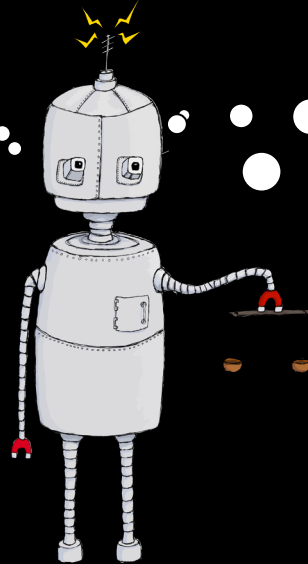
Forskjell mellom investering i
fysisk kapital og humankapital

Eiendomsrettigheter

Bygninger og
maskiner (selv
robåter!) kan selges
videre

Eiendomsrettighetene
kan overføres

Humankapital sitter i
hodet på et
menneske.

I fravær av slaveri eier
individet sitt
humankapital, uansett
hvem som har betalt for
investeringen.

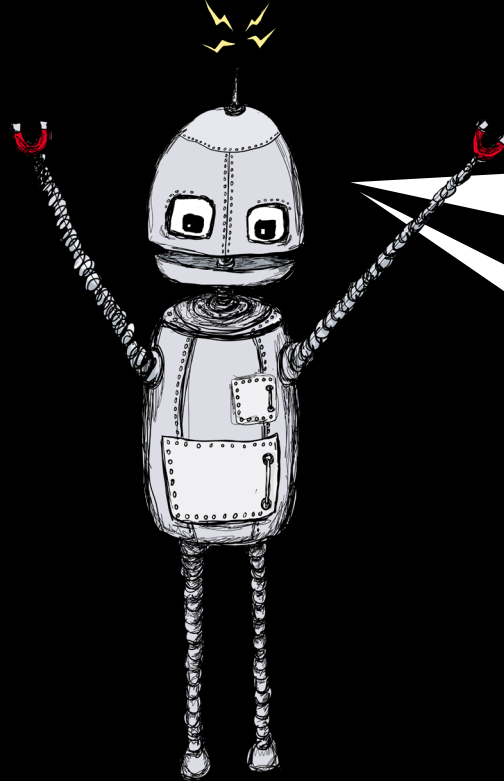

Videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen

Generelt
humankapital

Øker arbeideren sin produktivitet likt,
uansett hvor den jobber.

Jeg kan koding,
analyse, skriving,
matte, osv.

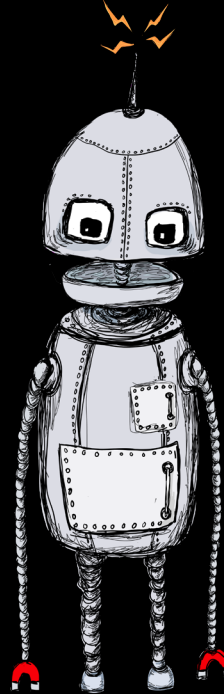
Jeg er kjempeflink
uansett hvor jeg
jobber!

Videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen

Spesifikt
humankapital

Øker bare arbeideren sin produktivitet
i én spesifikk bedrift eller bransje

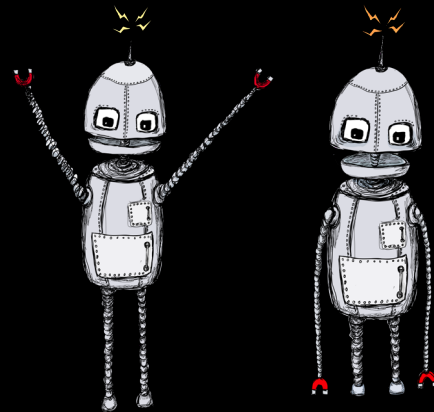
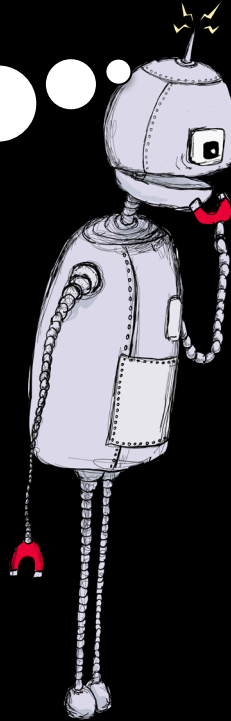

Jeg er kjempeflink til å
håndtere
regnskapssystemet på
UiT (DfØ)

Min kompetanse er
ikke så mye verdt i
andre bedrifter

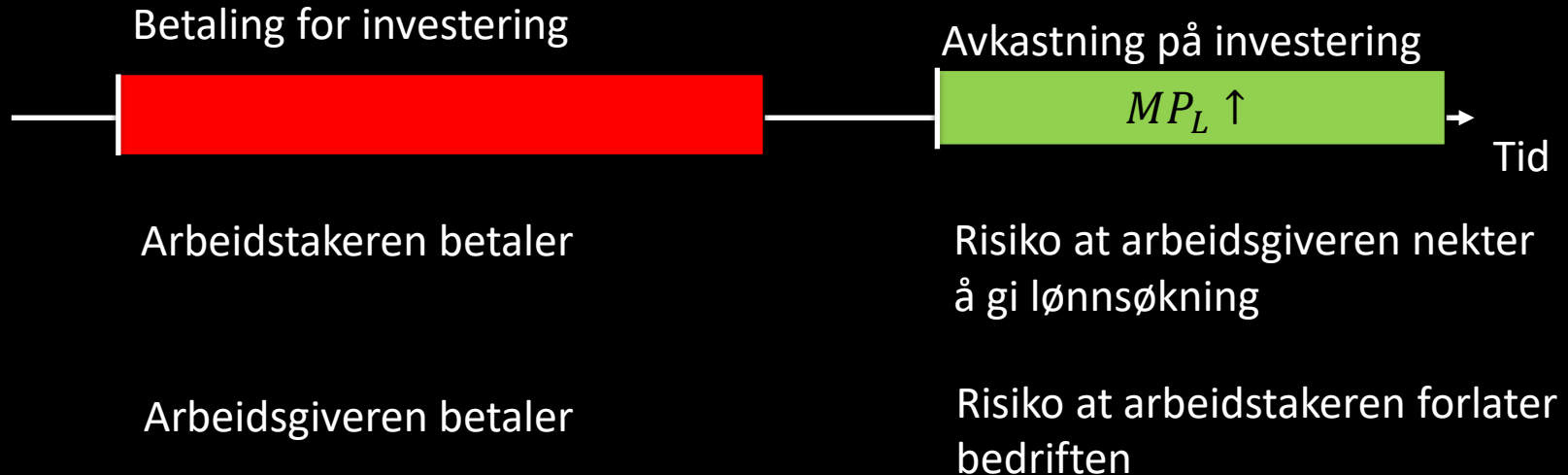
Videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen

Hvem skal betale for
investeringer i
videreutdanning og
opplæring på
arbeidsplassen?

Utfordringer og problemer

Eiendomsrettigheter og ufullkomne kontrakter

Hvem skal betale for videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen?

Teoretiske prediksjoner: Fullkommen konkurranse på arbeidsmarkedet

Generelt
humankapital

Arbeidstakeren kan bytte jobb
om den ikke får $w = p \cdot MP_L$

Arbeidsgiveren får ikke
avkastning på investeringen.

Arbeidstakeren må
betale for utdanningen

Spesifikt
humankapital

Arbeidstakeren kan ikke
bruke opplæringen i andre
jobber.

Arbeidsgiveren kan kreve å få
hele avkastningen på
investeringen

Arbeidsgiveren må betale
for utdanningen

Hvem skal betale for videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen?

Empirisk observasjon:

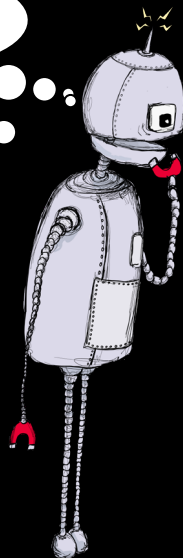
Mange arbeidsgivere finansierer opplæring som gir generell kompetanse

Hvordan kan vi forklare (eller forstå) dette?

Hvem skal betale for videreutdanning og opplæring på arbeidsplassen?

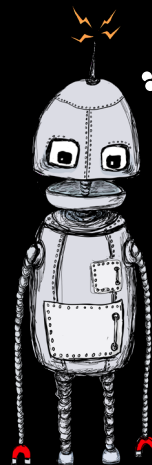
Eksakt hva har arbeidstakeren lært?

Hvor flink er egentlig arbeidstakeren?

Det koster en masse å bytte jobb

Jeg har ikke peiling på om det er bedrifter som vil ansette meg

Se video 3.4 og 3.5

Friksjoner og mangel på informasjon gir arbeidsgivere monopsoni-makt

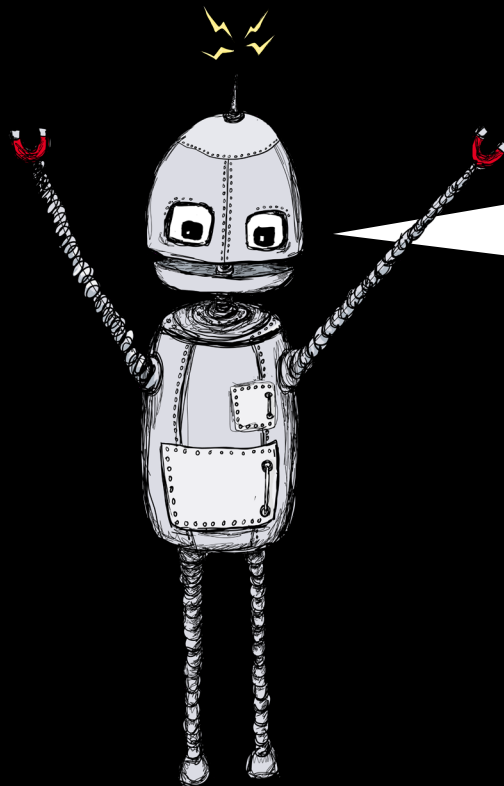

Arbeidstakeren kan ikke enkelt bytte jobb. Arbeidsgiveren kan ta en del eller hele overskuddet fra investeringen i humankapital

Utdanning som et signal

Investeringer i humankapital under **UFULLKOMMEN** konkurranse

**UFULLSTENDIG INFORMASJON
OM PRODUKTIVITET**

Jeg tar utdanning selv
om den ikke påvirker
min produktivitet i det
hele tatt!

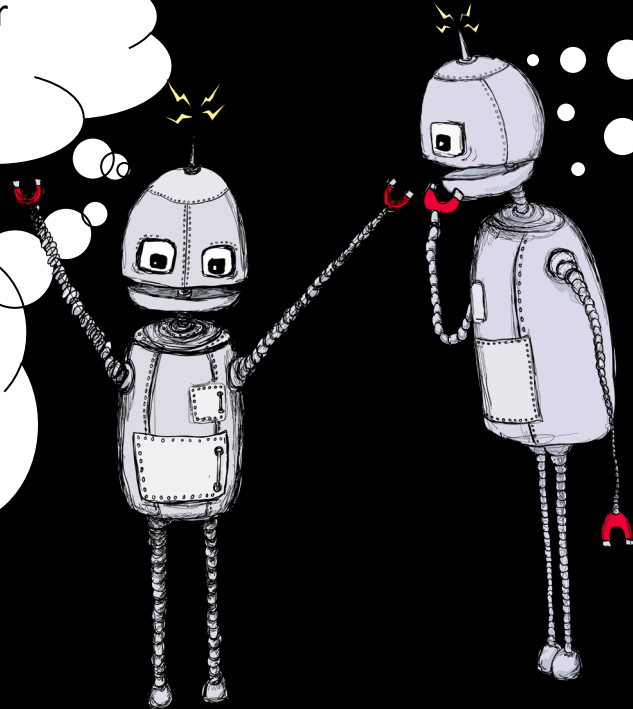
Ufullstendig informasjon
om produktivitet

Utdanning som et signal

Investeringer i humankapital under **UFULLKOMMEN** konkurranse

Jo flinkere jeg er (mer evner) desto **mer produktiv** er jeg

Jo flinkere jeg er
(mer evner)
desto mindre
koster det å ta
utdanning for
meg.

Arbeidstakere

Arbeidsgivere

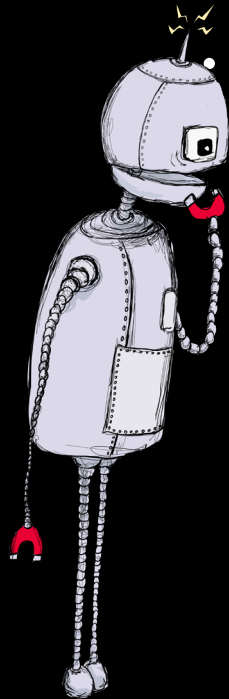
Utdanning «koster»
mindre for folk som er
flinke/produktive.

Jeg kan ikke vite hvor produktiv arbeidstakeren er, men jeg kan se hvor mye utdanning den har tatt.

Jeg kan bruke mengde
utdanning som
indikator på
produktivitet!

Utdanning som et signal

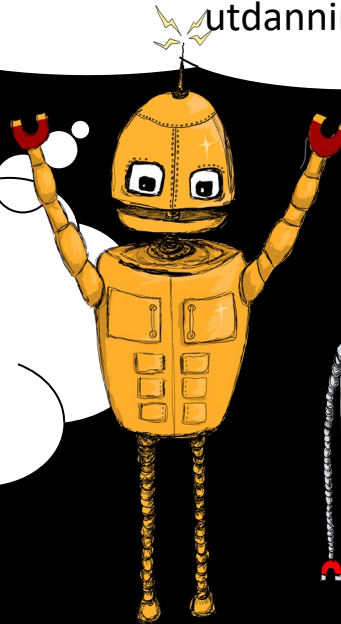
Investeringer i humankapital under **UFULLKOMMEN** konkurranse

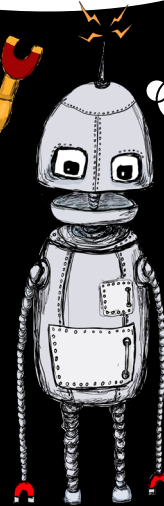
Arbeidsgivere

Jeg tilbyr (tilstrekkelig mye) høyere lønn
HVIS individet har (tilstrekkelig) høy
utdanning.

Jeg er kjempeflink!
Jeg finner det
lønnsomt å investere
i utdanning!

Jeg er ikke så
flink. Jeg finner
det ikke lønnsomt
å investere i
utdanning.

Investering i utdanning fungerer som et **SIGNAL** om produktivitet

Utdanning som et signal

Investeringer i humankapital under **UFULLKOMMEN** konkurranse

Bedrifter betaler høy lønn til individer med høy produktivitet og lav lønn til individer med lav produktivitet

Investering i utdanning fungerer som et signal om produktivitet

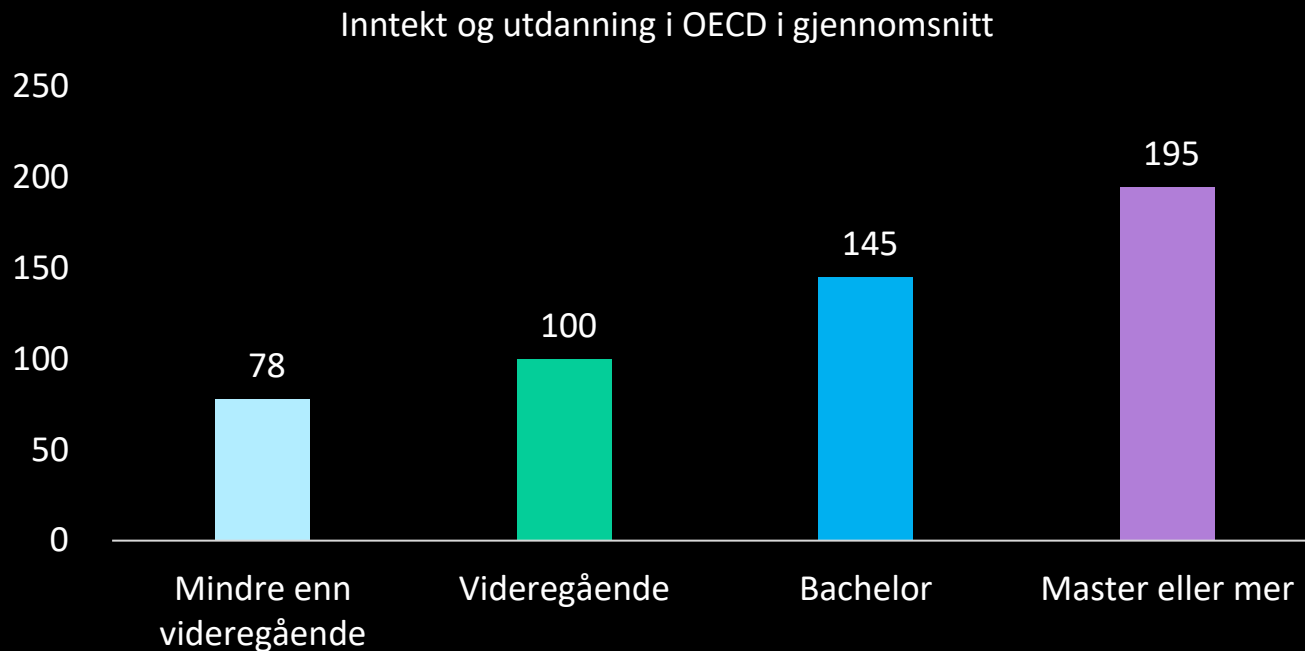

Individer «selv-selekterer» inn i utdanning

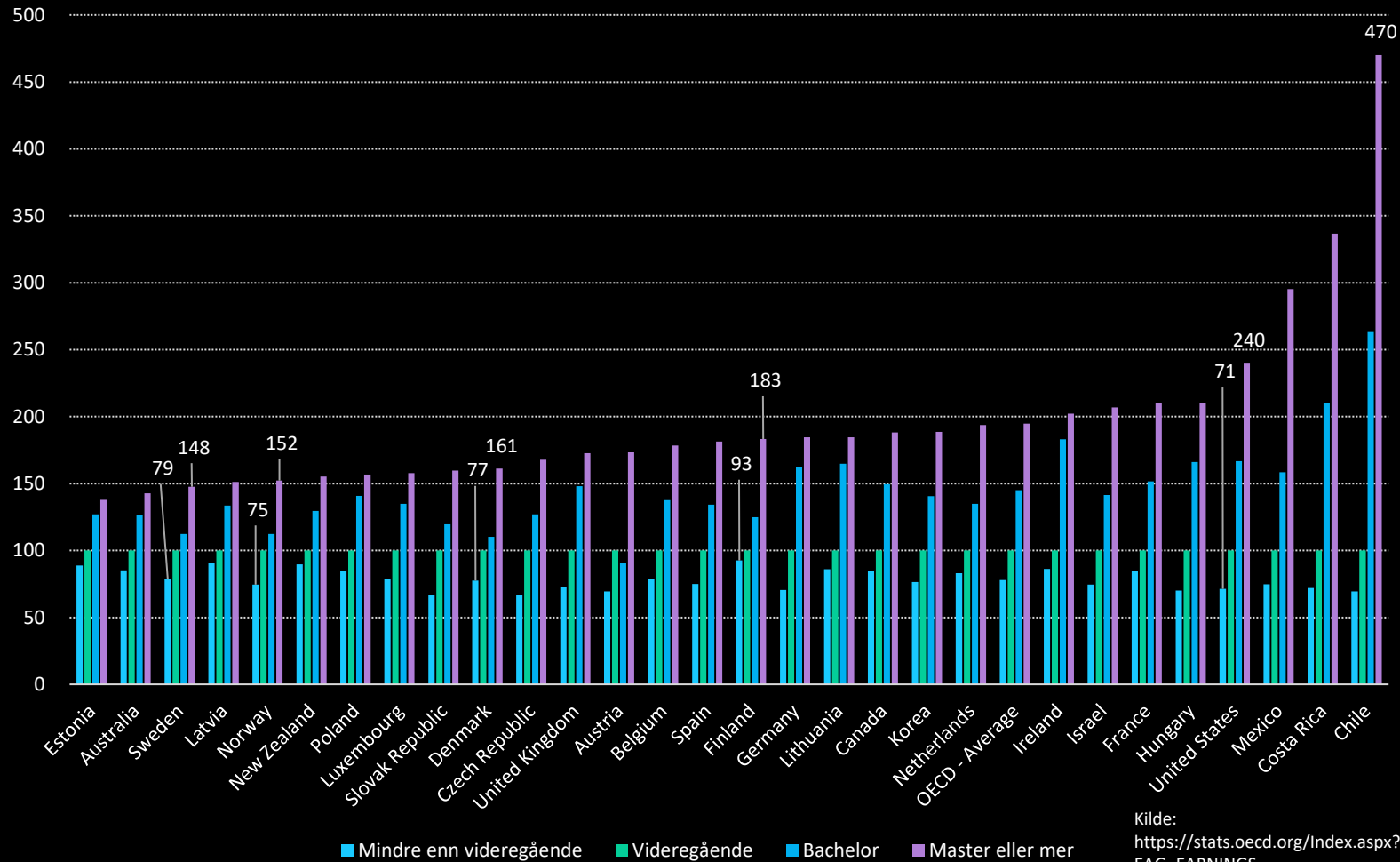

Konsekvens: over-investeringer i utdanning, sløseri med ressurser

Empiriske observasjoner

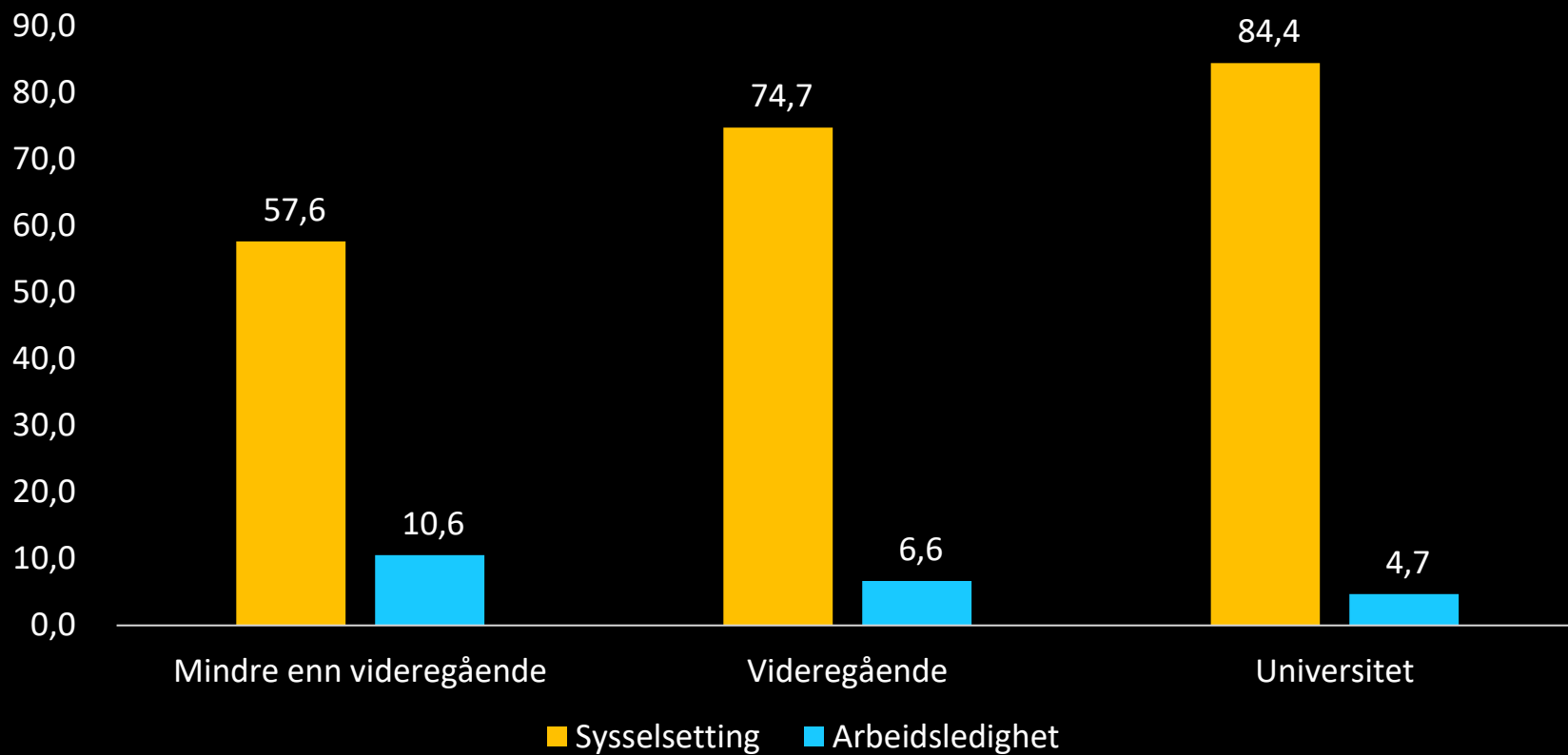

Inntekt og utdanning i OECD

Kilde:
https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EAG_EARNINGS

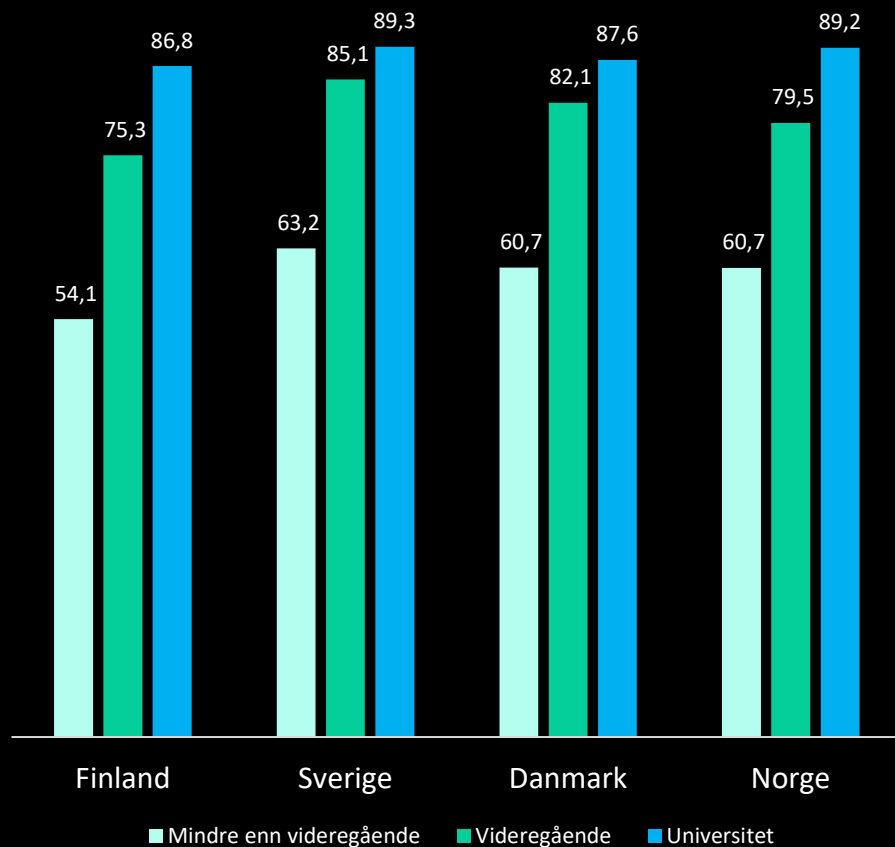
Sysselsetting og arbeidsledighet etter utdanningsnivå - OECD i gjennomsnitt

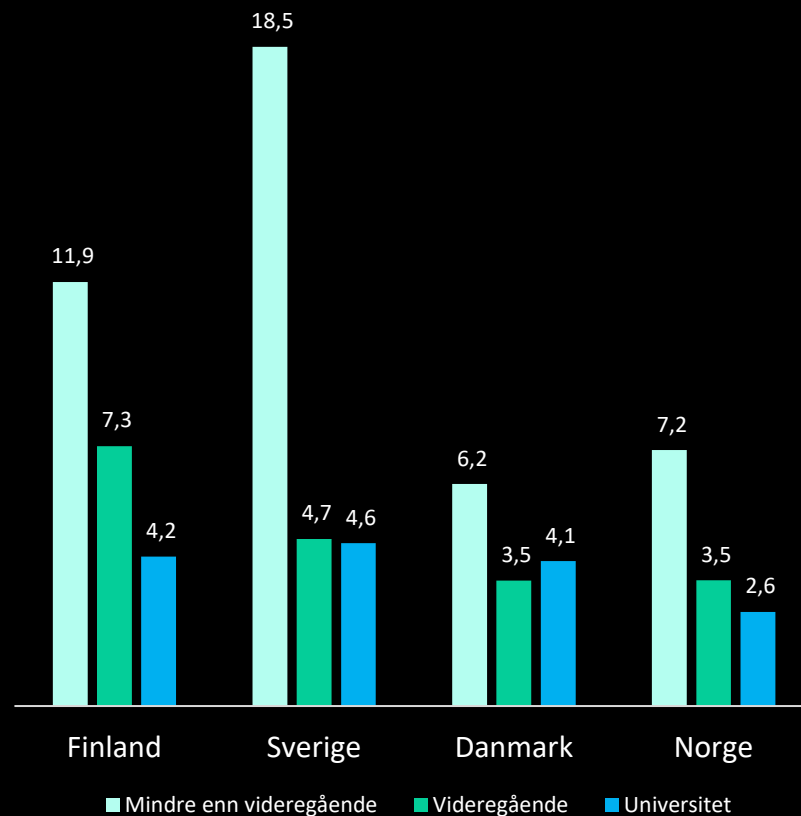
Kilde:

https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=EAG_NEAC&lang=en#

Syssselsetting

Arbeidsledighet

Er det en kausal sammenheng mellom utdanning og produktivitet?

- Empiriske analyser av effekten av utdanning på lønn viser at et år til i skole gir mellom 5% og 15% mer i lønn

$$\ln(wage_i) = \alpha + \beta_1 YearsSchooling_i + \epsilon_i$$

- Kan vi ut ifra dette dra konklusjonen at utdanning gir høyere lønn?
- «Ability bias» = Flinke folk velger å ta utdanning. Kanskje hadde de klart seg like godt uten utdanning. Vi måler effekten av evne, ikke utdanning.

Er det en kausal sammenheng mellom utdanning og produktivitet?

- Mulige måter å løse problemet med «Ability bias»
  - Naturlige eksperimenter (f.eks skolereformer)
  - Tvillingstudier
- Hva finner studier som bruker disse metodene?
  - Lik eller større effekt av utdanning enn da vi bare måler rakt av!!

Andre empiriske funn

- Opplæring
  - Generell opplæring i USA: 60 timers opplæring ser ut å øke lønna med 30-40%
  - Bedrifter finansierer mer generell opplæring på markeder der det er ufullkommen konkurranse enn på markeder med mer konkurranse.

Skal staten finansiere opplæring som gir generell kompetanse (på arbeidsplassen)?